

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на тема

**„Оркестровото дело в град Шумен от Възраждането до 2017
година“**

на Калина Василева Георгиева

за присъждане на образователна и научна степен

„Доктор“

от проф. Александър В. Спиров

С определен интерес прочетох дисертационния труд на Калина Георгиева още повече, че с оркестровото дело в г. Шумен през ХХ век съм запознат в „първо лице“, а от 60-те години, в известен смисъл, като солист на симфоничния оркестър, съм участвал в съхранението и развитието на Шумен като музикален център.

Научното изследване обхваща три големи раздела. В първия авторката ни запознава със зараждане на оркестровото дело в град Шумен през епохата на Възраждането, с националните възрожденски процеси и мястото на град Шумен в тях. Калина Георгиева подчертава огромното значение на пристигането на голяма група унгарски емигранти начело с Лайош Кошут, живели в града известно време – носители на европейската култура и цивилизация, на свободния революционен дух. Под

ръководството на един от тях – Михай Шафран - се създава и първият български оркестър от европейски тип – от местни младежи – българи – (10–12 на брой). Дисертантката набляга и на ролята на оркестъра в духовното и културно развитие на шуменци, още повече, че практическия досег с инструментите – цигулка и флейта – предизвиква и интерес към същността на музикалното изкуство. Впоследствие Калина Георгиева обстойно ни запознава и с дейността на Добри Войников – първият български диригент, Анастас Пенчев и Костаки хаджи Христов – достойни продължители на делото на Шафран.

Във втория раздел Калина Георгиева постепенно разкрива прехода от любителско към професионално музициране. Тук изтъква огромната роля на Анастас Стоянов (баща на акад. Андрей Стоянов и бележития композитор проф. Веселин Стоянов) като продължител на възрожденското и просветителско дело на своите предшественици, но с конкретна насоченост към музиката. Семейството Стоянови е пример за приемствеността между поколенията на български музиканти за бързо овладяване на умения и културни ценности, в резултат на което в рамките на две-три поколения се достига равнището на европейските държави. Такава е и фамилията Дюгмеджиеви – наследници на концертмайстора в оркестъра на Шафран. Тук дисертантката изтъква и създаването на военните духови оркестри като музикално – професионални формации, първоначално от чужденци – оркестранти и капелмайстори (поради липса на професионални музиканти – българи).

В музикалната история на Шумен дълбока следа оставя Едгар Блюмел, чиято дейност не се изчерпва само с духовия оркестър – той свири на виолончело и пиано, композира, дирижира камерни и струнни състави и преподава. Впоследствие Калина Георгиева ни запознава и с дейността на капелмайстора Александър Георгиев, участващ активно в музикалния живот на града, дирижиращ освен духовия оркестър и други оркестрови състави – струнни и симфонични.

Интересен дял от дисертацията е анализът на създаването на ученически оркестри в началото на века – от голямо значение за музикалната култура на шуменци, подчертавайки, че участието в такива оркестри възпитава любов към музиката и радост от колективното и създаване. Затова след време, макар и занимаващи се с различни професии, младите хора са имали потребност да продължават да свирят в любителски състави, като постепенно се натрупва достатъчен ресурс от оркестранти, осигуряващи бъдещото развитие на оркестровото дело в града.

Дисертантката изтъква и създаването на Шуменската оперетна дружба – с основна заслуга на Велико Дюгмеджиев. Оперетният оркестър (според запазени оркестрови щимове) е бил приблизително от 25 – 26 души. С известни прекъсвания този състав изнася редица представления, последното от които е през 1944 г.

В следващата глава Калина Георгиева ни запознава със

съставянето на различните симфонични оркестри от 1920 до 1950 г., гравитиращи около музикалното дружество „Родни звуци“ и музикално-литературното дружество „Добри Войников“. Обединението на музикалните сили в града през 1924 г. води до изнасянето на концерт от оркестър в състав от около 40 души и попълнен с духачи от военния духов оркестър. За съжаление въпреки временният ентузиазъм шуменци не успяват да повторят това събитие.

„Гражданските състави заглъхват, разпадат се под тежестта на гнетящата апатия и култура, безвкусица, която владее духовете в господстващите среди“.

Калина Георгиева анализира и известното лутане в оркестровото дело на Шумен през 30-те и началото на 40-те години, като подчертава нелекия път от любителско към професионално музициране. В основата на тази цел стои качественото музикално образование по европейски образец. Тук тя изтъква огромната роля на цигулковия педагог и виенски възпитаник Веселин Спиоров, чиято работа, съчетана с усилията и ентузиазма на музикалната общественост в Шумен не след дълго дава резултати. Предшественик на Държавния симфоничен оркестър е този към Градския народен съвет – 1950-1954 г. В състава на оркестъра, като цигулари и виолисти, са почти всички ученици от школата на Веселин Спиоров. Тук намират смислени културни занимания и лекари, аптекари, адвокати, техници. Духачи са предимно военни музиканти от гарнизонния духов оркестър, задължени от тогавашния началник на гарнизона Славчо Трънски да участват редовно

в репетициите на оркестъра. Изтъквайки многобройните проблеми и пречки – липса на щрайх - инструменти (контрабас) и струни за тях, духови инструменти в плачевно състояние, елементарни тимпани и др., Калина Георгиева подчертава изнасянето на първия концерт, приет с изключителен ентузиазъм от шуменската общественост.

„Хвърлен бе мост между културния живот на столицата и Шумен“.

За периода на своето съществуване оркестърът изнася 47 концерта. Калина Георгиева прави и преглед на програмите и солистите на концертите – проф. Вл. Аврамов, проф. Н. Симеонова, проф. П. Христосков, проф. Л. Суружон, Кирил Вапорджиев, Вяра (Сашо) Попова, Г. Байнов и други изтъкнати музиканти. Цялата тази дейност на оркестъра води до активна и интензивна работа за неговото одържавяване, в резултат на което с Указ на Министерския съвет от 4-ти май 1954 г. е обявен за Държавен симфоничен оркестър.

В раздел III дисертантката разглежда дейността на Държавния симфоничен оркестър. Тя разделя много точно състоянието на оркестъра на пет периода, като анализира всеки от тях.

- I-ви период от 1954 до 1964 г. – с постепенно натрупване на качествени изменения – чисто свирене, синхрон, динамически баланс, преодоляване на техническите и художествени трудности и др.

- II-ри период – отново любителски – след съкращаване на оркестъра като държавен 1964-1971 г. – напускане на голяма част от щатните оркестранти, но запазване ентусиазма на останалите (подчертавайки и голямата борба на Панчо Владигеров срещу това „позорно“ съкращаване и оставяне на „люлката без бебе“).
- III-ти период – повторно одържавяване на оркестъра – 1971 г. - с постепенно завръщане на професионалните навици, увеличаване на щатните бройки, заявки за завършили БДК инструменталисти за доокомплектуване на оркестъра и др.
- IV-ти период – след промените през 1989 г. - предизвикателство пред ръководителите на оркестъра, които до сега са били за качествено звучене на състава, художествено планиране на репетициите и концертните програми и т.н. Същите да се концентрират в търсене на различни начини за осигуряване на средства, за да продължи институцията да функционира.
- V-ти период – поредната реформа, след която оркестърът е вече Симфониета, т.е. драстично намаляване на щатния състав, липса на млади хора, постъпващи в оркестъра, висока средна възраст.

През тези периоди Калина Георгиева изтъква и ролята на диригентите, допринасящи за

повишаване на качествените изяви на оркестъра, най-вече на:

- **Иван Вульпе** – 1954-1957 г. и 1977-1990 г., който в първия си период поставя основите на професионализма в Шуменския оркестър, а във втория, благодарение на таланта и способностите си постига интензивно развитие и просперитет на оркестъра. С изключителния си авторитет в град Шумен успява да привлече редица стойностни инструменталисти, като същевременно ги урежда и в битово отношение.
- **Илия Темков** – 1974-1977 г. – ерудит, с огромна култура и познания за оркестровата работа и притежаващ забележителни педагогически качества – дава старт на най-силния и успешен период на развитие на оркестъра - с редица изключителни постижения – Шостакович – 7 симфония, 11 симфония и др.
- **Никола Казасов** – 1957-1964 г. – със стабилно представяне на IV-ти Национален преглед на симфоничните оркестри – 1960 г.
- **Филип Ламбев** – дългогодишен диригент на оркестъра – прекрасен музикант – 1966-1992 г.
- **Димитър Караминков** – превъзходен инструменталист и създател на камерен оркестър – 1990-1993 г.
- **Станислав Ушев** – от 1996 г. досега, поддържащ въпреки проблемите високо качество на музициране и даващ път на младите, каквато е и

Калина Георгиева, като част от колектива на оркестъра.

Приложенията, които дисертантката формулира в края на научното изследване са със значителна фактологическа стойност. Някои малки пропуски и неточности в приложенията явно се дължат на липсата на запазени архиви от страна на оркестъра, напр. премиерата на Концерт № 1 за цигулка и оркестър от Петър Христосков е изпълнен през 1959 г. в София, а в Шумен е изпълнен от автора за първи път през 1961-1962 г. (с рецензия от А. Виденов във в-к „Коларовградска борба“), мои първи изпълнения с оркестъра в Шумен – С. Прокофиев – Концерт № 2 за цигулка и оркестър – 1976 г. – диригент Ил. Темков; Дм. Шостакович – Концерт за цигулка и оркестър № 1 – 1977 г. – диригент Ф. Ламбев.

В заключение считам, че трудът на Калина Георгиева притежава безспорни достойнства със своята историко-познавателна и научна стойност, фактологическа достоверност и актуалност и има всички качества на една пълна по своята съдържателност, проблематика и обем дисертация. Въз основа на горното становище, а също и на представената от нея творческа продукция убедено

ПРЕДЛАГАМ

на Калина Василева Георгиева да бъде присъдена образователна и научна степен „ДОКТОР“.

проф. Ал. Спиров

